

Stručný náčrt historického vývoje vietnamské keramiky

(postupová práce)

1. Úvod

1.1. Počátky keramického řemesla

Keramika je jedním z nejstarších řemesel, a její původ lze nalézt v neolitu. První keramické předměty byly objeveny v hrobech a na pohřebištích. Nejstarší předměty se vyráběly velmi primitivně, byly tvarovány a modelovány ručně a zdobily se jednoduchými vzory. Lidé vzali jemnou hlínu zbavenou nečistot a ručně z ní vytvarovali předměty, které se pak nechaly uschnout. Veškeré předměty vyrobené touto metodou byly velmi primitivní, vyznačovaly se asymetrickým tvarem a nerovnoměrnou tloušťkou stěpu. Takto vyrobené nádoby neměly ploché dno, nýbrž zaoblené, a archeologové takto tvarované nádoby nazývají bombovité nádoby. Teprve později se dno nádoby zploštilo. Pravěký člověk při výrobě hliněných předmětů začal používat i techniku pletených košíků, na jejichž kostru se nanášely pláсты hlíny, jejichž spáry se pak vymazávaly směsí vody a hlíny. Archeologické výzkumy dokázaly, že se tato technika používala i ve středověku. Zdobení se provádělo technikou vpichů, zaštipováním nebo otisknutím provazu do vlhkého povrchu stěpu.

Podle hliněných nádob se určují i jednotlivé kultury. Od jistého momentu se lidé naučili předměty z hlíny vypalovat, přičemž technika vypalování byla význačným krokem vpřed. Keramika se mohla vypalovat tak, že se jednotlivé nádoby obložily dřevem, které se zapálilo, a předměty se tak vypalovaly na volném prostranství. Předměty se vypalovaly i v čadivém ohni, tak se získala tzv. zakuřovaná keramika. Byla mnohem kvalitnější a neprosakovala, protože saze vyplnily póry a jejich mastnota pronikla do stěpu. Nádoby zakuřované keramiky byly matné a většinou šedé až černé barvy. Pravěký člověk také nanášel na povrch stěpu smolu, která pak po vypálení v pórech zuhelnatěla. Později se začalo využívat hrnčířského kruhu, který byl znám Egypťanům, Řekům a Římanům, kteří též ovládali znalosti barvení a používání oxidů k výrobě polev. Pokud měl stěp po vypálení pěknou barvu, byl ponechán bez polevy. Později se povrch stěpu začal

upravovat nástřepím¹, a to buď poléváním nebo máčením, přičemž se musel dávat velký pozor, aby nedošlo k deformaci tvaru předmětu, protože obě techniky způsobovaly měknutí střepu. Nástřepí se též barvilo různými přírodními hlinkami od bílé až po červenohnědou. Postupně se objevovaly i jiné barvy, přičemž má každé místo či země odlišné typické zbarvení polevy. V dalších fázích se povrch upravoval glazurou. Glazury jsou vlastně skla tavitelná za nepříliš vysoké teploty a jejich základní složkou je čistý křemen, jehož tavitelnost se snižuje různými kysličníky kovů². Nejjednodušší glazura je křemičitan olovnatý, která se získává z vody a kysličníku olovnatého. Glazura získává specifického zbarvení přidáváním různých kovů.

1.2. Definice keramiky a její dělení

Jedna z definic keramiky zní takto: anorganický nekovový materiál vyrobený ze směsi práškových látek, jenž se po vytvarování zpevní žárem (výpalem). Podle jemnosti směsí a struktury výrobků se rozlišuje keramika jemná (např. porcelán) a hrubá (např. stavební keramika). Na výši teploty výpalu (1000-1800 °C) závisí, zda je keramika pórovitá či hutná. Tradiční keramika (porcelán, kamenina a cihlářské výrobky, dále fajáns, majolika, terakota a hrnčířské výrobky) se vyrábí na bázi jílových surovin³.

Podle technologie, materiálu a povrchu (zjemňování materiálu a zkvalitnění vypálení, snižování poréznosti a zlepšování glazury) se keramika vývojově dělí na terakotu, kameninu, fajáns, pórovinu a porcelán⁴.

Terakota je označení pro porézní výrobky z pálené hlíny obvykle žluté až hnědočervené barvy. Zpočátku byla terakota bez glazury, později bývala zdobena polychromií a glazurou. Většinou se terakota používala na výrobu architektonických

¹ Nástřepí, nebo engoba, je řídký kal z hlíny podobného složení, jako měl střep.

² Batała Otto, Svět z hlíny, Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 1973, str. 18

³ Kolektiv autorů, Všeobecná encyklopedie, Diderot, Praha, 1999 str. 87

⁴ Kolektiv autorů, Ilustrovaný encyklopedický slovník, Academia, Praha, 1980, str. 122

vlysů, metopů (architektonický článek ve tvaru pravoúhlé desky), akroterií (ozdoby štítů staveb), antefixů (ozdoby okrajů střech), či plastik užívaných jako dary do svatyní, hrobů nebo k výzdobě obytných domů.

Za kameninu jsou považované málo porézní keramické výrobky z hlíny, jílu a přísad. Předměty mají celistvý neprůsvitný střep pálený za vysokých teplot. Na výrobky se někdy nanášela glazura, která byla většinou zhotovena na bázi soli, sody, oxidu hlinitého a silikátů. Podle účelu se kamenina dělí na stavební, kanalizační, hospodářskou, chemickou, užitkovou a dekorační.

Fajáns je jemná malovaná i plasticky zdobená keramika známá od 4. tis. př. n. l. v Egyptě a Mezopotámii. Jedná se o výrobky z jemné porézní keramické hmoty. Glazura je většinou neprůhledné bílé barvy s obsahem olova a cínu. Někdy je obarvená oxidy jiných kovů.

Pórovina je souborné označení pro pórovité keramické výrobky, tj. s nasákavostí nad 5 %. V užším smyslu se jedná o bílou pórovitou keramiku vyrobenou na bázi jílu, která se většinou glazuruje.

Porcelán je slinutá keramická hmota považovaná za nejušlechtilejší keramický výrobek. Porcelán má zpravidla bílou barvu, přičemž v tenké vrstvě je většinou průsvitný. Hmota měkkého porcelánu (východoasijský porcelán) obsahuje pod 40 % kaolinitu. Porcelán se vyrábí z hmoty získané mokřím mletím surovin a odvodněné na kalolisech. Tvaruje se převážně vytáčením, lisováním nebo litím z licí břečky. Po vysoušení se výrobky vypálí na biskvit při 950 °C (přežah). Po zdobení (malování) a glazování se pálí podruhé při 1450 °C (dožah). Často se maluje až na glazuru.

2. Vietnamská keramika

Vietnamská keramika je v literatuře též nazývaná jako annamská keramika či sino-annamská. Po příjezdu Evropanů do Indočíny v 16. a 17. století se v záznamech

holandské Východoindické společnosti objevilo i označení tongkinské zboží. Po roce 1930 je tato keramika známá spíše pod názvem výrobky z Thanh Hoa⁵. V roce 1954 japonský vědec Okuda Seiichi použil termín annamská keramika.

Vietnamskou keramiku nelze v důsledku její rozmanitosti nejen v materiálu, technice dekorace, motivech a barvách glazury rozdělit do jednoznačných kategorií. Její rozlišení je individuální u jednotlivých autorů. Například D. Fraché rozdělil vietnamskou keramiku do tří základních skupin: hliněná keramika pocházející z období před 8. stoletím, předměty z 9. – 13. století vyznačující se silným vlivem keramiky čínských dynastií Tchang a Sung, kamenina a poloporcelán ze 14. století do poloviny 17. století projevující se zřetelným vlivem keramiky čínských dynastií Ming a Juan. Do této kategorie Fraché řadil předměty dekorované modrou pod glazurou, zelené, hnědé či krémově zbarvené monochromy. Navíc se domníval, že rané předměty nalezené v provincii Thanh Hoa jsou pravděpodobně čínského původu⁶.

Od počátku 20. století bylo na území severního Vietnamu nalezeno velké množství typů keramiky pocházející již z období před naším letopočtem. Tento region byl pod vlivem čínských Chanů a v raném období vlády dynastie Tchang byl region přejmenován na Annam. Přestože čínská kultura ovlivnila každou součást vietnamské společnosti, Vietnamu se přesto podařilo založit si svou vlastní identitu.

Raná keramika prý pochází z 2. století před n.l., kdy čínský hrncíř Hoang Quang Hung⁷ přinesl hrncířský kruh do Vietnamu a usadil se v Dau Khe (provincie Hai Hung), které se posléze stalo nejdůležitějším centrem výroby keramiky v provincii. Z této vesnice se pak hrncíři rozešli a založili nové keramické dílny např.

⁵ Thanh Hoa je provincie ve středním Vietnamu, ve které se již od neolitu nacházelo mnoho keramických dílen.

⁶ Fraché D.F., *Southeast Asia Ceramics*, str. 96

⁷ Fraché D.F., *Southeast Asia Ceramics*, str. 95. Se stejným názorem se lze setkat i u francouzského autora Marcela Bernanose viz *Les Artes Decoratifs au Tonkin*, Paris, 1922, str. 111. Podobný názor s největší pravděpodobností zastával i G. Dumoutier.

v Bat Trang, ve vesnici Lang Khanh, a roku 1465 ve vesnici Tho Ha⁸, kde stojí i chrám zasvěcený hrnčíři Hoang Quang Hungovi a jeho prvnímu žákovi. V jiné legendě o původu keramické profese se tvrdí, že za vlády dynastie Ly žili tři učenci Hua Vinh Kieu, Dao Tri Tien a Luu Phuong Tu (Luu Vinh Phong)⁹, kteří byli vysláni na diplomatickou misi do Číny na dvůr severní dynastie Sung¹⁰. Na zpáteční cestě do vlasti se kvůli vichřici opozdili ve městě Guangdong, kde navštívili slavnou keramickou pec a naučili se výrobní technice keramiky, kterou po návratu předali svým krajanům. Hua Vinh Kieu naučil obyvatele vesnice Bat Trang výrobě bílé polevy. Dao Tri Tien zasvětil řemeslníky z vesnice Tho Ha (provincie Ha Bac) do výroby červené glazury. Luu Phuong Tu naučil obyvatele vesnice Phu Lang (provincie Ha Bac) vyrobit tmavě žlutou glazuru. Tato legenda je s určitými variacemi v detailech tradována ve všech třech vesnicích, nicméně nejsou žádné důkazy, které by potvrdily existenci těchto tří učenců¹¹.

Tvrzení, že první keramika ve Vietnamu pochází z 2. stol. n. l. nebo z období Ly či Tran, je mylné, což dokazují i četné archeologické výzkumy. První předměty vietnamské keramiky byly nalezeny francouzskými archeology při vykopávkách v Da But. Jedná se o nižší neolitické naleziště v okrese Vinh Lac v provincii Thanh Hoa. Byly zde nalezeny malé hliněné kuličky vejcovitého tvaru, které s největší pravděpodobností sloužily jako závaží do rybářských sítí. Dalším nálezem byly misky, které se vyráběly tak, že byla nejdříve vyhotovena kostra z bambusu. Ta se pak vyplnila tlustou vrstvou jílu, následovalo vypalování v peci, kterým se zničila kostra ze dřeva. Podobné misky byly nalezeny v dalších neolitických nalezištích v Dong Thuoc v provincii Lang Son.

⁸ Keramická dílna ve výrobě předčila mnoho center, především ve výrobě obrovských nádob užívaných na vodu. Tyto nádoby byly vždy zhotoveny z jednoho kusu a vypáleny tak, že nikdy neztratily svůj původní tvar. Číňané vyráběli podobné nádoby, ale spojením tří částí.

⁹ Nguyen Ba Van ve svém příspěvku Do Gom Thoi Le so zasazuje existenci těchto tří učenců do období vlády dynastie Tran (My thuat thoi Le so, str. 66).

¹⁰ Dynastie Sung (960-1279) je obdobím největšího rozkvětu v Číně. V tomto období došlo k rozvoji ve všech oblastech společenského života, zároveň se však postupně Čína dostala do područí kočovných kmenů z Vnitřní Asie.

¹¹ Phan Huy Le, Nguyen Dinh Chien, Nguyen Quang Ngoc, Bat Trang Ceramics 14th-19th Centuries, Nha Xuat Ban The Gioi Publishers, Ha Noi, Ha Noi, 1995, str. 48

Zbytky keramických předmětů byly odkryty na nalezištích pozdně paleolitické bacsonské kultury, která se rozvíjela v deltě Rudé řeky. Jednalo se o ručně vyráběnou keramiku zdobenou pleteným motivem. Podle datování uhlíkovou metodou je keramika nalezená v Sung Sam stará asi 11 365 +/- 80 let, v jeskyni Bo Lam asi 9990 +/- 100let, v Keo Phay stará asi 7875 +/- 100 let¹².

3. Neolit

Keramika se rozvíjela především v pozdním neolitu a již v té době se vyznačovala velkým množstvím forem a designu a mnohem lepší technikou zpracování. Analýza fragmentů keramických předmětů v Mai Pha (provincie Lang Son) odhalila, že hmota se skládala z jílu, rozdrčeného uhlí a křemene. Již v té době znali hrncíři způsob, jak se vyhnout popraskání polevy, které způsobovala vysoká teplota vypalování v pecích. Archeologové dále našli známky ručního modelování a používání hrncířských kruhů¹³. Řemeslníci uměli užívat hrncířský kruh a dekorovali střep předmětů rytím motivů, přičemž před 4000-3000 lety došlo k jejich diverzifikaci.

Obyvatelé oblasti Ha Long používali ruční modelování spolu s hrncířským kruhem, který poháněli nohama. Formy předmětů této kultury byly poměrně rozmanité. Nejčastějšími předměty byly hliněné hrnce na vaření rýže, džbány, nádoby různých velikostí a misky. Charakteristickým dekorativním motivem této kultury je obtisk provazu, který řemeslníci omotali kolem ještě vlhkého předmětu, aby docílili jeho obtisku. Častým způsobem výzdoby bylo rytí různých linií a čar ostrým klacíkem do střepu. Celý povrch keramiky nebyl nikdy dekorován, řemeslníci spíše zaměřovali svou pozornost především na hrdlo a ramena předmětu.

¹² Kolektiv autorů, Vietnamese Ceramics in the Museum of Vietnamese History, the Museum of Vietnamese History, Ho Chi Minh City, 1998, str. 7

¹³ Podle Marcela Bernanose to byli právě Číňané, kdo naučili Vietnamce užívat hrncířský kruh, který byl podle legendy vynalezen císařem Hoang Tiem, který se živil jako hrncíř.

Hmota předmětů byla stále primitivní. Materiál střepu se skládal z hrnčířské hlíny smíchané s pískem. Střep měl většinou šedou či červenou barvu a byl značně porézní. Průměrná tloušťka střepu dosahovala většinou 0,5 cm, ale byly nalezeny i předměty tenké jen 0,2 cm.

Na konci pozdního neolitu a na počátku doby bronzové keramika dosáhla nejvyššího stupně rozvoje u civilizace Hoa Loc, jejíž naleziště se nachází v okrese Hoa Loc (provincii Thanh Hoa). Bylo zde nalezeno mnoho druhů nádob, váz, misek, umyvadel, krabiček (se čtvercovou nebo obdélníkovou základnou), ryté desky používané na dekoraci keramiky a možná i látek. Většina předmětů byla spíše nízká a měla malou formu, ústí objektů mělo většinou čtyři strany. Zajímavým charakteristickým rysem těchto předmětů je bohatá dekorace složitými protkanými vzory. Střep měl většinou světle červenou nebo šedou barvu a jeho vypalovací teplota byla pouze 600°C. Keramika kultur současných s Hoa Loc, jako Phung Nguyen¹⁴ a Dong Dau, byla také pestrá, co se týče tvarů a motivů, přičemž každá měla své charakteristické rysy. Kultura Phung Nguyen je jednou ze tří vesnic spadajících do obcí Kinh Ke v provincii Vinh Phu. Toto archeologické naleziště se nachází na vysokém pahorku a první archeologické nálezy se v této lokalitě uskutečnily v roce 1959 a pokračovaly v letech 1961-1968. Kromě velkého množství kamenných předmětů zde byly nalezeny i zbytky keramiky. Keramika se zdobila malbou na střep nebo rytím. Hlavními motivy výzdoby keramiky kultury Phung Nguyen byly geometrické tvary: paralelní či vzájemně se protínající čáry, tvary čtverce, trojúhelníku, motivy provazu, sítí, rybí kosti nebo tvaru S. Střep byl hrubý s velkým obsahem příměsí. Rovnoměrnost a hladkost povrchu střepu byla dosažena nanesením tenké vrstvy jílu smíchaného s vodou. Barva střepu měla spíše tmavě šedou barvu, a to z důvodu stále nekvalitní techniky vypalování. Keramika kultury Dong Dau byla mnohem kvalitnější než keramika Phung Nguyen. Práce na nalezišti kultury Dong Dau, ležící ve vesnici Dong Hai v provincii Vinh Phu, byly započaty v roce 1962 a pokračovaly v letech 1965 a 1967-1968. Kromě nálezů bronzových a

¹⁴ Kultura Phung Nguyen zasazuje na konec neolitu či na počátek doby bronzové. Záleží na interpretaci jednotlivých autorů.

kamenných objektů bylo odkryto i velké množství keramických předmětů. Nalezené objekty jsou většinou hrnce, nádoby, kalíšky, sošky zvířat... Všechny nádoby a misky mají kulatý tvar, hrdlo a trychtýřovité ústí. U většiny předmětů převažují spíše malé formy, ale bylo nalezeno i několik objektů velkých rozměrů. Na keramice byly často zobrazovány hlavy kachen, ptáků, býků a lidí. Většina předmětů se vyráběla pomocí hrncířského kruhu, keramická hmota byla mnohem kvalitnější a teplota vypalování byla mnohem vyšší než u kultury Phung Nguyen. Hrnčířská technika se navíc v této epoše zlepšila díky rozvoji zpracování bronzů a výroby bronzových předmětů.

V této době se částečně změnilo složení materiálu střepu. Hmota se skládala z hrncířské hlíny smíchané s pískem, do níž se přidávaly rostlinné či zvířecí zbytky. Přidáním písku se docílovalo pevnosti a odolnosti materiálu vůči kroucení a praskání při vypalování. Rostlinné přísady naopak zvyšovaly soudružnost hlíny. Tato hmota se navíc lehce tvarovala a vydržela vyšší teplotu vypalování. Předtím, než se předmět vypálil, byla na jeho povrch nanesena voda z hrncířské hlíny, aby se docílilo hladkého a rovnoměrného povrchu.

4. Doba bronzová

Na počátku doby bronzové asi před 3000 lety dochází k novému rozvoji keramické výroby především u kultur Go Mun a Phung Nguyen. Go Mun je název kopce ve vesnici Tu Xa v provincii Vinh Phu. Archeologické práce v této lokalitě probíhaly v letech 1961, 1964 a 1969. Na rozdíl od naleziště kultury Dong Dau, kde bylo velké množství keramických předmětů nalezeno v nepoškozeném stavu, byly odkryty pouze střepy. Na jejich základě byly odvozen základní tvar objektů: nádoby měly trychtýřovité ústí, zaoblené tvary, jejich podstavec byl nízký nebo jej nádoby neměly vůbec. Keramika kultury Go Mun, na rozdíl od keramiky Phung Nguyen, už neabsorbovala tolik vody, měla vyšší vypalovací teplotu (asi 800-900 °C), a byla mnohem pevnější. Technika tvarování a dekorace keramiky Go Mun se

diverzifikovala. Motivy byly relativně početné a tvořily se různými metodami jako drhnutím, rytím a vlisováním.

Kulturu Dong Son (2500 př. n. l.) proslavily především výrobky z bronzu, zejména její bubny. Nicméně v nalezištích Dong Son, Pha Cong, Thieu Duong, Nui Nap (provincii Thanh Hoa) bylo odkryto i množství keramických předmětů, jako např. kontejnery s nožičkami, nádoby s plochým dnem, umyvadla, misky, vázy, váhy, sošky zvířat, kuličky... Budeme-li počítat množství forem předmětů, pak kultura Dong Dau jich měla 13 druhů, kultura Go Mun měla 17 druhů a kultura Dong Son až 46 druhů¹⁵. Keramika kultury Dong Son se vyznačovala světle růžovou barvu.

Za vlády krále An Duong Vuonga¹⁶ před 2200 lety se v oblasti jižní provincie Ha Bac, v severozápadní části provincie Vinh Phu, a v Hanoji nacházelo mnoho center výroby keramiky. Nálezy v Co Loa obsahovaly mnoho misek a velkých nádob zničených při vypalování.

5. Deset století čínské okupace

Čínská nadvláda začala na území severního Vietnamu velmi pomalu a nenápadně. Roku 111 př. n. l. se vojska čínského císaře Wu-tiho zmocnila oblasti severního a středního Vietnamu, které připojila k říši dynastie Chan. Území bylo rozděleno na provincie a komanderie, jejichž spravování bylo vloženo do rukou čínských úředníků a chanských vojenských posádek. Do této oblasti přicházelo i mnoho mandarínů, statkářů a čínských šlechticů, kteří utíkali před vnitřními nepokoji v Číně. Kromě zmocňování půdy se vyznačovali tendencí vnutit místnímu obyvatelstvu čínské mravy a zákony, způsoby odívání, čínskou hierarchii společnosti i hospodaření čínským způsobem.

¹⁵ Tran Khanh Chuong, Nghe thuat gom Viet Nam, Nha Xuat Ban My Thuat, Ha Noi, 1999, str. 30

¹⁶ Král An Duong stál v čele samostatného státu Au Lac, který podle dnešních hypotéz vznikl kolem roku 208 př. n. l. a trval do roku 179 př. n. l. Vznik tohoto státu s hlavním městem v Co Loa je však většinou situován do období kolem roku 257 př. n. l.

V tomto období došlo k dalšímu rozvoji keramické výroby, a to díky snaze přijmout zkušenosti čínských hrncířů. Stále rostoucí vliv čínského umění ve byl ve Vietnamu zapříčiněn i faktem, že po zániku chanské dynastie v Číně roku 220 n. l. se centrum čínského umění posunulo více na jih. Keramika byla tedy vyráběna podle čínského vzoru a podle požadavků Číňanů, přesto však nesl její vzhled vietnamské stopy. Vedle předmětů každodenní potřeby, reprezentovaných keramikou s rytými motivy provazu či geometrických tvarů, se vyráběly i předměty z glazurované kameniny. Výroba keramiky byla navíc podpořena výstavbou pagod a chrámů, obydlí, hrobek, poptávkou po předmětech denní potřeby a pohřebních předmětech. Většina keramiky z tohoto období byla nalezena v hrobkách tehdejších Číňanů.

Nálezy hrobek této epochy pochází z provincií Thanh Hoa, Hai Duong, Thai Binh, Hai Phong a z Quang Ninh. Rané hrobky se vyznačovaly velkými rozměry, např. hrobka Lac Truong (provincie Thanh Hoa) má délku 21 m , šířku 18 m a výšku 11 m. Cihly používané na konstrukci hrobek měly většinou obdélníkový tvar a byly dekorované různými motivy, jako např. tvarem S, čtvercem, vzorem rybí kosti, stylizovaným listem bo... a to na jedné nebo třech stranách cihly. Cihly byly většinou velkých rozměrů. Cihly hrobky Dong Dom (provincie Hai Duong) měly délku 50 cm, šířku 24 cm a tloušťku 5,5 - 5,8 cm. Cihly z pozdějších období byly ale mnohem menší.

Nálezy v hrobkách byly relativně bohaté a je z nich patrné, že vietnamští hrncíři byli schopni vyrobit relativně mnoho rozmanitých vzorů a forem. Bylo nalezeno mnoho keramických modelů domů, pecí, hrází či sošek. Nejčastějšími předměty běžné potřeby byly tácky, misky, hrníčky, vázy, vázy s hrdlem ve tvaru sloní hlavy či nádoby různých velikostí. Další výraznou kategorií představovaly votivní předměty, většinou reprezentované lampami a kadidelnicemi. Tyto předměty se v souvislosti s rozvojem technik zpracování kovů modelovaly po vzoru objektů vyrobených z bronzu. Jejich povrch byl buď bez polevy nebo se slonovinově bílou či světle žlutou glazurou. Hlavními dekorativními motivy byly geometrické

tvary, tj. trojúhelník, čtverec, kruh či vzor rybí kosti. Byla nalezena i keramika s dekorací provazu. Archeologům se též podařilo odkrýt šest komplexů pecí v Tam Tho (provincie Thanh Hoa) z 1. – 8. stol., v Bai Dinh (provincie Bac Ninh) ze 7. – 10. stol., Tam Son (provincie Bac Ninh) z 5. – 7. stol., Dai La (provincie Bac Ninh) z 2. – 6. stol., Dong Dau (provincie Vinh Phuc) z 2. – 6. stol., Thanh Lang (provincie Vinh Phuc)¹⁷.

Keramika prvních deseti století byla pestrá i vzhledem k používanému materiálu. Keramiku tohoto období lze rozdělit na tři základní skupiny¹⁸: hliněné předměty, kamenina a glazurované předměty. Hliněné předměty pokračovaly v tradici kultury Dong Son, tj. měly kvalitní tvrdý střepek šedé nebo tmavě šedé barvy, pokrytý na vnější straně červenou, hnědou nebo špinavě bílou hrubou polevou. Kamenina reprezentovala vyšší rozvoj v užití obyčejného jílu, zatímco glazurované předměty této epochy byly charakteristické svou rozmanitostí formy. Běžná byla i poleva popelavě šedá či hnědá. Glazura však většinou nebyla příliš kvalitní, odlupovala se a časem odpadávala. Nadále pokračovala tradice dekorace keramiky rytými motivy, kosočtvercovými vzory a motivem rybí kosti.

Archeologové našli též mnoho zbytků tehdejší čamské keramiky v oblasti Binh Tri Thien, Quang Nam – Da Nang. Čamští řemeslníci se vyznačovali vysokou zručností v užívání hrnčířského kruhu. Co se týče nálezů, z valné části se jednalo o nádoby ze světle zelené nebo žluté kameniny s vysokým stupněm vypalování a tvrdosti.

S výrobou keramiky byla těsně spjata produkce tašek a cihel sloužících k výstavbě pagod, věží, citadel a hradeb. Tuto kategorii reprezentuje stavební keramika čamských věží v provinciích Quang Nam a Nghia Binh.

¹⁷ Kolektiv autorů, Vietnamese Ceramics in the Museum of Vietnamese History Ho Chi Minh City, The Museum of Vietnamese History, Ho Chi Minh City, 1998, str. 8

¹⁸ Kolektiv autorů, Vietnamese Ceramics in the Museum of Vietnamese History Ho Chi Minh City, The Museum of Vietnamese History, Ho Chi Minh City, 1998, str. 20

6. Keramika za dynastie Pozdní Ly

Vláda dynastie Ly byla obdobím znovu získané nezávislosti země po 1000 let trvající čínské nadvládě v této oblasti, která byla ukončena bitvou na řece Bach Dang v roce 939. Se znovu získanou svobodou došlo k rozvoji ekonomiky a společnosti. Období dynastie Ly se rovněž vyznačovalo prudkým rozvojem kultury, přičemž bylo dosaženo výrazného pokroku v mnoha řemeslech v odlévání bronzu, tkaní hedvábí či brokátu, zpracování drahých kovů a šperkařství. Ve srovnání se všemi těmito řemesly se keramika vyznačovala markantnějším rozvojem a od 11. století již konkuruje čínské keramice. Vznikalo mnoho dílen vyrábějících keramiku v oblasti od provincie Thanh Hoa až po hlavní město Thang Long. Po nástupu krále Ly Thai Toa na trůn v roce 1010 a po přesunutí sídelního města z Hoa Lu do Thang Longu došlo k intenzivní výstavbě paláců, pagod a citadel, což byl také jeden ze základních faktorů, který přispěl k rozvoji keramické produkce (např. výroba glazurovaných dlaždic a cihel různých velikostí s různými rytinami draků, fénixů, lotosů či girland). Cihly měly často velké rozměry a vyznačovaly se různými tvary, např. tvar čtverce, kruhu, obdélníku či jiných mnohoúhelníků. Cihly se dekorovaly i čínskými nápisy nebo byly zdobené tlačnými či rytými reliéfy Buddhy, motýla, lotosového květu, chryzantémy a fénixe nebo různými opakujícími se vzory.

V epoše vlády dynastie Ly se objevila i vietnamská pastelová či nefritově zelená glazura. V oblasti bývalého přístavu Van Don (provincie Quang Ninh) archeologové našli světle zelené talíře. Analýza předmětů ukázala, že se tato keramika liší od čínské sungské¹⁹ keramiky vzhledem k materiálu, chemickému složení a vypalovací teplotě. Výroba těchto předmětů byla velmi složitá. Hlavním problémem bylo to, že vypalovací teplota zvláštní zelené polevy byla asi o 100°C nižší, než vypalovací teplota střepu. Pokud se pec rozehrála pouze na teplotu glazury, pak se střep dostatečně nevypálil. Byla-li teplota vyšší, poškodila se naopak

¹⁹ Dynastie Sung vládla v Číně od roku 960-1278. Její vláda byla obdobím vrcholného rozkvětu keramiky v Číně. Podle Josefa Hejzlara došlo po pádu dynastie Sung k čínské migraci do Vietnamu, což se prý mimo jiné projevilo uměřeným výrazem ve tvaru i barvě keramiky. (Hejzlar J., Vietnamské umění, Artia, Praha, 1974, str. 37).

poleva. Tato keramika je často považovaná za polo-porcelán a někdy se zařazuje do kategorie keramiky s monochromní polevou. Tento typ keramiky se rozvinul poměrně brzy. Několik váz a nádob zelené barvy s jednoduchým krakelováním pochází již z 8. - 11. století. Krakelování, nebo-li popraskání polevy, původně vznikalo jako vada při vypalování glazury. Později se však z tohoto nedostatku stala jedna z běžně užívaných technik dekorace keramického předmětu, přičemž hrnčíři tyto drobné trhlinky zatírali tuší nebo jinými barvivy a dokázali též při vypalování ovlivnit hustotu i velikost trhlin. Glazura byla vyrobena z křemičitanů a železitých nečistot. Střep byl středně tlustý, lehký, relativně hladký, velmi tvrdý a měl většinou slonovinově bílou, tmavě žlutou či šedou barvu.

Nejčastější formou seladonových předmětů jsou misky, talířky, nádoby na rýži, vázy, plivátka, talíře, čajové konvice, kalíšky, hrnce. Obecně seladonové předměty zahrnují spíše malé předměty, které byly často tvarované podle dýně, melounu, lotosového květu nebo listu.

Glazura nebyla pouze světle zelená, ale objevují se předměty modrozelené, světle krémové, šedé, žluto béžové či tmavě hnědé barvy.

Motivy a dekorativní vzory byly typické pro umění dynastie Ly. Buddhistické státní náboženství přineslo motiv lotosu, symbolu morální čistoty, který se posléze stal základním prvkem dekorace ve všech sférách umění. Dále se obnovil motiv stylizovaného ibiškového květu, chryzantémy, občas se objevovaly i postavy malých dětí nebo čtyři čínské znaky Tian Xia Tai Ping²⁰. Motivy byly vyryty do střepu, pak se přes ně nanasla glazura, která pokryla jak střep, tak i dekorativní motiv, čímž se dosáhlo zdání transparentnosti a hloubky glazury. Mezi další dezény patřil motiv ryby, želvy, draka, ale tyto dekorativní prvky se neobjevovaly tak často. Zobrazovaly se vždy jednotlivě, tj. vzor obsahoval jednu želvu, pár ryb s jejich hlavami a ocasy vždy v opozici, či draka s věnci chryzantém nebo vln. Všechny tyto motivy patřily do skupiny dekorativních prvků, jež měly stejnou barvu glazury jako

²⁰ Tian Xia Tai Ping, nebo-li „thien ha thai binh“ ve vietnamštině, znamená „země je v míru“.

střep²¹. Další technikou dekorace bylo tečkování či vyřezávání motivů a reliéfů. Dekorace na seladonu často reprezentovala kombinaci tradičních vlisovaných, rytých či vypouklých vzorů aplikovaných i na neglazurovaných či barvených předmětech. Podobnost mezi dekorovanými vzory na seladonové keramice a kamennými objekty v sochařství v 11. a 12. století vedla vědce ke dvěma protichůdným hypotézám, tj. měla rytba do kamene vliv na keramiku, nebo to bylo obráceně ²²?

V této éře se též objevila keramika s modrou, bílou, žlutou glazurou a hnědou polevou s tvrdými hnědými motivy s vyrytými liniemi. V souvislosti se vznikem nového typu keramiky byly pozdní seladonové předměty pokryty hnědým nátěrem.

V tomto období došlo k rozlišení forem a celkový styl směřoval k jemnosti. Tvary byly uhlazenější, poleva lesklejší a průsvitnější a technika výroby se celkově zlepšila.

Za dynastie Ly se keramika vyvážela do Indonésie, na Filipíny, do Siamu, Číny a do Japonska. Nejdůležitější roli v exportu hrál přístav Van Don (provincie Quang Ninh), kde bylo nalezeno velké množství fragmentů keramiky. V přístavu však nebyla nalezena keramika s hnědými motivy, protože tento druh byl s největší pravděpodobností určen pouze pro domácí trh. Keramika byla králi dynastie Ly používána i jako dary.

7. Keramika za dynastie Tran

Za dynastie Tran se výroba keramiky vyznačovala mohutným rozvojem, dosahující vysoké kvality ve výrobě i dekoraci. Pokračuje výroba seladonové a hnědé keramiky, která se vyvíjela na základech tradiční výroby keramiky dynastie Ly. V této epoše se též začíná rozvíjet i výroba modrobílých předmětů. Poptávka po keramice byla podporována pokračující výstavbou pagod a věží, snahou panovníků

²¹ Obě techniky se nazývají anhua – zastřený vzor vyrytý do keramiky.

²² An Artistic Collection Of Vietnamese Ceramics, Ha Noi, 2000, str.17

dynastie Tran zkrášlit hlavní město Thang Long, výstavbou paláců v Thien Truong (provincie Nam Dinh) jako druhého hlavního města a výstavbou hrobek pro uctívání králů dynastie Tran v Thai Binh. Keramická produkce byla tedy podporována poptávkou dvora, lidu i vývozem a soustředila se především v oblasti severního a středního Vietnamu. Jedná se o dílny v provinciích Phuc Yen, Vinh Yen, Bac Ninh, Ha Dong, Thanh Hoa, Binh Dinh, Quang Binh. Většina keramiky se vypalovala při teplotě 900 - 1200 °C do tvrdosti terakoty, fajánsu a kameniny. Pece v Bat Trangu dosahovaly teplot 1300 °C a vyráběly tvrdou kameninu a měkčí porcelán. Porcelán ve Vietnamu však nikdy nedosáhl takové úrovně jako v Číně, a to z důvodu nedostatku kvalitního materiálu.

Větší keramické centrum za dynastie Tran bylo v komunitě Tuc Mac (blízko dnešního města Nam Dinh), která spadala pod starý okres Thien Tuong, což bylo rodiště vládnoucí dynastie. V roce 1959 zde byly nalezeny zbytky keramiky a fragmentů zeleného porcelánu. Některé z úlomků nesly znaky Thien Truong Phu Che, což znamená „vyrobeno v Thien Truong Phu“. Tyto znaky byly do střepu vyryty před vypálením. Na stejném místě bylo roku 1976 nalezeno nádvoří vydlážděné cihlami zdobenými basreliéfy. Historikové se domnívají, že se jedná o nádvoří tzv. Čtvrtého paláce, který sloužil jako rezidence otce vládnoucího panovníka.

7.1. Stavební keramika

Největší množství stavební či dekorativní keramiky bylo nalezeno v oblasti Thien Truong (provincie Ha Nam Ninh) nebo v oblasti hrobek a chrámů králů dynastie Tran ve vesnici Tham Dong (provincie Thai Binh).

Cihly a dlaždice měly velké rozměry stejně jako za předchozí dynastie. Velikost hran čtvercových cihel, používaných na výstavbu základů, se pohybovala v rozmezí 35-40 cm a jejich tloušťka byla kolem 7 cm. Mnoho dekorovaných dlaždic

bylo též nalezeno na hoře Yen Tu (provincie Quang Ninh). Většina cihel měla velmi tlustou vrstvu polevy.

Cihly se dekorovaly technikou vlysu, přičemž převládaly vegetabilní motivy. Nejčastěji se zobrazovaly květy lotosu, chryzantémy či citroníků kombinovaných se znakem dlouhověkosti. Pro tuto epochu byla charakteristická výroba cihel s basreliéfy, které se musely poskládat, aby se získal požadovaný dekorativní vzor.

Dekorativní předměty byly většinou z terakoty ve tvaru hlavy draka, fénixe, páru ptáčků, motivu listu bo s drakem. Tato keramika většinou zdobila hřebeny střech pagod nebo jejich antefixy.

Co se týče keramiky běžné potřeby charakteristické pro dobu Tran, lze ji z hlediska materiálu, techniky zpracování formy, dekorace či zbarvení glazury rozdělit na tři druhy: keramika se seladonovou polevou, keramika s hnědou polevou a modrobílá keramika.

7.2. Keramika se seladonovou polevou

Za dynastie Tran pokračuje výroba seladonů. Keramika doby Ly však byla mnohem subtilnější a jemnější. Nejčastější formou za doby Ly byly misky a talířky, jejichž tvary byly jemné, měly tenký střep, široké ústí s nízkými okraji a malou základnu. Za dynastie Tran dochází k větší diverzifikaci tvarů: misky, talířky, nádoby na jídlo či pití. Objevují se též nové tvary jako pohárky na nožičkách s objemným tělem. Na rozdíl od doby Ly mají tyto předměty pevnější tvar a mnohem tlustší střep s nerovnoměrnou glazurou, která byla výsledkem stále nízké vypalovací teploty.

Dekoraci na keramice je možné rozdělit na tři druhy: dekorace vlysem, alto reliéfem nebo řezaným reliéfem. Vlysy a alto reliéfy se vyráběly pomocí formy, ale

řezaný reliéf se vytvářel tak, že se špičkou nože motiv vyřezal do ještě měkkého střepeu.

Kromě klasické seladonové zelené se objevuje bílá, slonovinová, světle žlutá a listově zelená poleva. Ke konci dynastie Tran mají některé seladony čokoládově zbarvenou základnu.

Témata dekorace keramiky byla podobná jako za dynastie Ly. Převládají lotosové květy a stylizované květy chryzantém, jejichž zobrazení se od dřívějších dob příliš nezměnilo. Objevují se však i nové motivy, jako např. lastura, vzácné perly, pár nosorožčích rohů. Tyto motivy se též ryly do dřeva nebo do kamene a jsou charakteristické pro pozdní období dynastie Tran a počátek vlády dynastie Le.

7.3. Keramika s hnědou polevou

Typickou keramikou dynastie Tran je keramika s hnědými motivy (gom hoa nau). Tato keramika se původně objevila ve 12. – 13. století za dynastie Ly, ale rozvinula se na konci 13. století a na počátku 14. století. Je to druh keramiky vyrobené z porézní hrnčířské hlíny, jejíž hmota byla drsná, tlustá a těžká. Plocha střepeu byla pokryta slonovinově bílou či světle žlutou glazurou. Kvůli nerovnému srážení střepeu a polevy se objevuje i popraskání glazurového základu, což vytvářelo praskliny přes celý povrch polevy. Dekorativní motivy se vyryly do střepeu a jejich okraje se vybarvovaly tmavě hnědou či rumělkově červenou barvou. Tato keramika se vyznačovala pevnými a masivními tvary, přičemž nejběžnější formou byly velké nádoby válcového tvaru, středně velké mísy, umyvadla, nádoby na rýži či vodu... Malých předmětů jako čajových konvic, misek, talířů, bylo málo.

Dekorativní motivy byly inspirované reálným životem: ptáci (papoušek, kos, páv, volavka, čáp), divoká zvířata (slon, tygr), květinové motivy (chryzantéma, lotos, lilie, květy citroníků) nebo lidské postavy (bojující válečníci házející oštěpy či střílející z luku). Řezané reliéfy a styl barvení byly volné. Motivy na této keramice se

za předcházející dynastie Ly vytvářely jemnými tahy s volnou kompozicí. Všechny vzory pocházely ze života, ale byly zcela stylizované a nebyly podřízené přísně stanoveným normám (byly osvobozeny od jakýchkoliv omezení).

7.4. Modrobílá keramika

V období vládnoucích dynastií Ly a Tran se vyrábělo mnoho druhů keramiky, jako keramika se seladonovou polevou či keramika s hnědými motivy. Výroba těchto dvou druhů keramiky však neměla dlouhého trvání a jejich produkce upadla relativně brzy do zapomnění. Podle Nguyen Ba Vana se tak stalo z následujících důvodů ²³: všechny keramické dílny se nacházely ve vlastnictví feudální vlády, z čehož vyplývá, že keramika musela být vyráběna podle požadavků a zálib každé feudální dynastie. K zapomnění přispěl i tajný charakter výroby. V nařízeních vesnice Bat Trang se nacházela pasáž zdůrazňující pravidlo, že řemeslo se nesmělo předávat nikomu, kdo nebyl členem vesnice. Z toho důvodu se museli chlapci a dívky brát pouze mezi sebou. Chlapec si ale mohl vzít za ženu dívku z jiné vesnice, která se pak mohla naučit keramickému řemeslu. Toto však neplatilo pro dívky, kterým bylo zakázáno vzít si někoho z jiné vesnice, a to ze všeobecného strachu z odhalení tajemství výroby.

Na konci dynastie Tran ve 14. století se objevuje modrobílá keramika, jejíž výroba přetrvala až dodnes. Podle Johna Guye kobaltově modrá barva přišla s největší pravděpodobností do této oblasti ze Středního východu přes Sumatru nebo přes Guangzhou a užívala se ve výrobě modrobílých předmětů od 15. století ²⁴. Nejčastějšími předměty jsou malé misky a talíře s malou nohou. Na počátku vývoje měla modrá poleva spíše tmavé tóny a někdy se vyznačovala spíše železně hnědým zabarvením. S novou barvou se změnila i metoda dekorace. Dříve se seladonové předměty zdobily kombinací rytby a aplikací barvy, zatímco hlavní metodou

²³ Kolektiv autorů, *My thuat thoi Tran*, Nha Xuat Ban Van Hoa, Ha Noi, 1997, str. 104

²⁴ Kolektiv autorů, *Vietnamese Ceramics in the Museum of Vietnamese History Ho Chi Minh City*, The Museum of Vietnamese History, Ho Chi Minh City, 1998, str. 11

výzdoby modrobílé keramiky byla malba. Teprve později se objevuje malba v kombinaci s rytými nebo řezanými reliéfy.

Keramika Ly a Tran byla kombinací užitečnosti a krásy ve výběru tvarů a motivů z přírody. Co se týče estetiky, byla kladen důraz na formu, glazuru, zdobení a design.

Keramika doby Tran se vyvážela ve velkém množství, což bylo částečně důsledkem politiky Číny. Roku 1371 čínská vládnoucí dynastie Ming zavedla politiku zakazující jedincům obchodovat se zámořskými zeměmi. Toto rozhodnutí značně omezilo export čínské keramiky a tím naopak vytvořilo širší tržní možnosti pro vietnamskou keramiku v jihovýchodní Asii. Mnoho modrobílých předmětů s jednoduchými vegetabilními motivy a s čokoládově hnědou polevou základny bylo nalezeno v Malajsii, Indonésii, na Filipínách, v Japonsku. Tento typ keramiky byl též nalezen ve Fustatu, který se nachází na okrajích Káhiry. Navíc byla tato keramika i jednou z forem placení tributu vládnoucí čínské dynastií: „Určený dohodou platit tribut jednou za tři roky, a to od čtvrtého roku Trung Thonga (1263), a nucený rekrutovat ve skupinách po třech studenty, sběratele bylin, astrology, věštce a obchodníky posílal v jedné várce nosorožčí rohy, želví krunýře, perly, slonovinu a misky vyšší kategorie.“²⁵

8. Keramika za dynastie Le

Po desetileté válce proti čínské dynastií Ming vyvstal před novou dynastií Le úkol znovu vybudovat zničenou zemi, podpořit výrobu a znovu dosáhnout blahobyt. Na počátku měla politika vládnoucí dynastie markantní vliv na obnovení zemědělství a na růstu obchodu. Tento pokrok byl zřetelný především na venkově, kde vzniklo a rozvíjelo se mnoho řemeslnických center. V tomto období se ve všech řemeslech prosazuje nové vybavení a materiál s vyšší trvanlivostí a objevuje se zcela

²⁵ Vietnamese Ceramics in the Museum of Vietnamese History Ho Chi Minh City, The Museum of Vietnamese History, Ho Chi Minh City, 1998, str.11

nová technika zpracování, zásadně odlišná od té předchozí. Jedním z takto se vyvíjejících řemesel byla výroba keramických předmětů, především cihel, dlaždic a architektonické dekorace. Nejčastější poptávka však byla po keramice s modrobílou polevou určenou především pro export, např. zdi a obložení mešity v Troulanu v království Majapahit (1292-1500) na jižní Jávě. Tuto dobu charakterizuje velká poptávka po keramice, kterou nebyla Čína schopna uspokojit z důvodů vnitřních nepokojů a bojů. To vše Vietnamu otevřelo nové exportní možnosti.

V 16. - 18. století souvisel rozvoj keramiky se zakládáním nových měst a přístavů. Říční přístav Pho Hien (Hung Yen) byl hojně navštěvován cizími kupeckými loděmi stejně jako přístav Thanh Ha (Thua Thien), Hoi An (Da Nang) a Gia Dinh (Sai Gon). Kromě exportu do asijských zemí začal Vietnam obchodovat s Evropou, kde se prosadily výrobky těchto keramických dílen: Bat Trang, Thanh Lam, Tho Ha, Phu Long (provincie Ha Bac), Huong Canh (provincie Vinh Phu). Od doby dynastie Ly docházelo k obchodním výměnám s cizími zeměmi, kde předměty denní potřeby sehrály nejdůležitější roli. Japonci nakupovali čajové konvice, hrníčky a široké misky pro svůj čajový obřad. Podle análů Japonska od druhé poloviny 16. století až do počátku 19. století s rozšiřováním tohoto zvyku japonští umělci kopírovali tvary a imitovali techniky výroby ze Giao Chi.

Cihly dynastie Le měly většinou tvar krychle, na nichž se nacházel reliéf svitků chryzantémových květů nebo květů citroníku. Někdy se objevují i cihly kulaté s motivem draka. Časté byly i pozitivní a negativní dlaždice, velké trubicovité dlaždice s motivy chryzantémových svitků, stylizovaných listů bo a dekorativní keramika s dračí tematikou.

Kromě monochrómů a seladonů se v této epoše objevují i bílé, zelené, hnědé či dvoubarevné předměty s bílou glazurou uvnitř a hnědou vně. Tyto předměty byly však čínské provenience, vyráběné na zakázku pro vietnamský císařský dvůr. Tyto předměty zahrnují misky různých velikostí, hrníčky, sklenky na stopce, nádoby na stopce, nádoby (některé ve tvaru dýně), krabičky, nádoby, vázy (některé ve tvaru

melounu), vázy s hubičkou... Figurální keramika obsahuje zobrazení lidských postav, buvolů, psů a kachen. Keramika tohoto období byla spíše masivní a vyznačovala se uměle rozpraskanou glazurou. Střep byl porézni a vypaloval se za nízké teploty. Za vlády dynastie Le se též objevuje keramika nazývaná noi phu. Jedná se o subtilní, odlišně tvarované předměty, které se mylně nazývaly bleus de Hue.

8.1. Keramika dekorovaná kobaltově modrou barvou

Pro tuto epochu je charakteristická nová keramika (gom hoa lam). Jedná se o předměty s bílou průsvitnou polevou dekorovanou modrou barvou. Tvary a styl byly na počátku stále velmi jednoduché. Glazura těsně přiléhala ke střepu, který se vyznačoval vysokou výpalnou teplotou, proto je tato keramika často označována za druh porcelánu. Množství této keramiky bylo nalezeno v Cat Long na ostrově Van Hai, což je lokalita, kde se dříve nacházel přístav Van Don. Zároveň se vyráběly předměty denní potřeby. Objevují se nová centra keramické výroby, jako např.: Tho Ha (provincie Ha Bac), Huong Canh (provincie Vinh Phu) a Ham Rong (provincie Thanh Hoa). Mnoho vesnic začalo též vyrábět důležité hliněné nádoby na skladování rýže: Van Dinh (provincie Ha Tay), Dinh Trung, Hien Le (provincie Vinh Phu) a My Thien (provincie Quang Ngai).

Modrobílá keramika se ve Vietnamu objevila na konci 14. století, tj. na konci vlády dynastie Tran. V 15. století se za vlády dynastie Le rychle rozvinula a stala se z ní univerzálně užívaná keramika, protože se těšila popularitě jak u dvora, tak i u lidu. Navíc byla určena i pro vývoz. Od 16. století tato keramika zastávala nejdůležitější místo, jak ve sféře obchodu, tak i v zájmu zákazníků.

Kobaltově modrá keramika vyžadovala nové techniky a styly. Tuto keramiku lze považovat za určitý druh porcelánu vyznačujícího se vyšším stupněm tvrdosti a trvanlivosti, než jaký měla hnědá porézni keramika. V tomto období dochází k zlepšení techniky zpracování materiálu. Jíl používaný na výrobu střepu byl čistší,

hladší a jemnější. Střep byl většinou bílý, tenký a hladký, a to především u středně velkých a malých předmětů. Řemeslník kreslil motivy přímo na střep modrou barvou, předtím než byla na celý předmět nanесena glazura. Tato štětcová technika byla inspirována volnou tušovou malbou. Po vypálení se modře nakreslená dekorace vstřebala do střepu a zároveň se vpila do bílé glazury. Polorozpístitosti a měkkosti motivů se docílilo tak, že se modrá barva nespojila s rezným střepem, který absorboval pouze vodu, zatímco modrý prášek zůstal na povrchu a při vypálení se absorboval do bílé glazury, kde se rozpil a přilnul ke střepu. Bílá poleva v té době dosahovala vysoké kvality, byla lesklá a tenká, měla vysokou výpálnou teplotu, rovnoměrně pokrývala střep, aniž by tvořila kapky. Ve 14. století hrnčíř používal volné črty a artistické tahy štětcem ve stylu kaligrafie. Styl kresby byl živý, svobodný a květnatý. Stínovací technika malby s množstvím přidávaných detailů, která se objevila v polovině 18. století, vyústila v hustším stylu.

V 15. a 16. století se bílá glazura a mnohobarevná keramika objevují v Chu Dau a v Bat Trangu. Tento druh keramiky měl kobaltově modré motivy kreslené pod glazuru či motivy kreslené na bílou polevu rudou, žlutou či tmavě modrou barvou. V 16. století došlo k diverzifikaci dekorace a objevil se nový druh keramiky v Chu Dau a v Bat Trangu. Kobaltově modrá dekorace byla od sebe oddělena vyrytými dekorativními vzory nebo neglazurovanými vytlačenými motivy.

Většina keramiky však byla zdobena modrými či hnědými motivy pod matnou bílou glazurou. Ornamenty byly různé. Z rostlinných motivů převládají lotosové květy se stylizovanými okvětními lístky, květy ibišku, girlandy chryzantém, květy citroníků, listu bo či bambusu. Listy a květiny byly pečlivě nakresleny. Mezi časté motivy lze též zařadit ohnivě mraky, lotosová jezírka, lodě, scény dvou proti sobě válcících lodí... Velmi běžná byla i zobrazení zvířat jako draka, fénixe, jednorožce (což jsou tři ze čtyř nadpřirozených tvorů), jelena, koně, ptáka, ryby a krevety, cikády či vážky. Objevují se motivy čtyř diagramů, geometrické tvary, kosočtverečný vzor, nebo čínské znaky v prosté či stylizované formě. Veškeré

motivory byly živě nakreslené tlustým štětcem. Zobrazení člověka a přírodní scenerie se vyskytovaly pouze zřídka.

Keramiky doby Le také charakterizuje hnědě zbarvená základna bez glazury. Na konci vlády dynastie Le a na počátku dynastie Mac začíná však nanášení hnědé barvy na základnu předmětů postupně mizet. Tato technika byla pouhým označením zrovna vypálených předmětů určených pro královské paláce, pro vládnoucí panovnickou rodinu či pro posvátná místa. Takto označené předměty byly často votivní a byly nalezeny v chrámech, pagodách a svatyních.

V této době se vytvořily i nové rozmanité tvary mnoha různých velikostí, např. keramické podstavce pod lampy, kadidelnice, malé nádoby, velké vázy na květiny, mísy na vysokých podstavcích, hrníčky na nízké či vysoké stopce, velké či malé talíře, objemné vázy, malá kapátka na vodu ve tvaru žabáka, kočky, buvola, psa, želvy, slona, kachny nebo páru hrdliček. Z keramiky se vyráběly i krabičky různých tvarů, jako např. ve tvaru ptáčka nebo kraba. Byly nalezeny i keramické korále a náramky či množství figurální keramiky zobrazující člověka, kachny či jiné ptáky...

Datum výroby nebylo všeobecně značeno na keramice kromě velmi vzácných případů. Přesto za vlády dynastie Mac bylo velké množství předmětů, jako kadidelnice či stojany na lampy, vybaveno nutnými informacemi: datem výroby, celým jménem hrnčiče a jeho rodné vesnice, jménem zákazníka, cenou, místem určení předmětu. Jedná se o zvláštní úkaz charakteristický pro výrobky pocházející z keramické dílny Bat Trang za dynastie Mac. Mnoho předmětů pocházejících z dílny Chu Dau je též opatřeno těmito inskripce, přičemž většina těchto předmětů byla zhotovena mistrem Dang Huyen Thongem ²⁶. Na předměty se zapisovalo datum výroby, jméno a adresa zákazníka. Střep byl hrubý, šedobílý a dobře vypálený, tak aby se docílilo rovnoměrného vypálení glazury. Většina těchto předmětů měla tmavě

²⁶ Dang Huyen Thong, pravým jménem Dang Mau Nghiep, byl bakalářem literatury, ale pracoval jako hrnčič ve své rodné vesnici Hung Thang (dnes vesnice Minh Tam, okres Nam Thanh, provincie Hai Duong).

modru, šedomodrou a průsvitnou mechově zelenou glazuru. Motivy dekorace byly velmi různé.

8.2. Polychromované předměty

Ve Vietnamu se polychrómy²⁷ objevují v 15. století. Do této skupiny patří předměty zdobené modrou malbou pod glazurou a červenou či zelenou malbou na glazuru. Nejběžnějšími barvami vyskytujícími se pod glazurou polychromů byly modrá, hnědá a zelená. Polychromy byly určeny spíše pro domácí trh, pouze zřídka byly vyváženy do zahraničí.

Forma polychromů byla v podstatě stejná jako u modrobílé keramiky a zahrnovala misky talíře, talíře na stopce, hrníčky, malé nádoby, vázy, kapátka na vodu ve tvaru slona, figurální zobrazení ptáčků, podstavce pod lampy a kadidelnice.

Dekorace zahrnovala motivy větví stromů, rostlinné dezény, lotosové lístky či svitky, chryzantémy, listy bo, ptáčky, kapry... Vícebarevná dekorace byla nejběžnější pro votivní předměty, tj. kadidelnice či odstavce pod lampy. Dekorace těchto předmětů byla kombinací řezby a tvarovaného reliéfu a malby pod glazuru. Na takto zdobených předmětech bylo často napsáno jméno a rodná vesnice výrobce, jména a rodiště osob, které učinily objednávku, a místo, kam byl objekt určen.

8.3. Keramika Chu Dau

Jednou z výrazných keramických dílen byla vesnice Chu Dau, která vyráběla vysoce kvalitní keramiku. Vesnice se za vlády dynastie Le nacházela v okrese Thanh Lam. Dnes po mnoha reformách administrativních jednotek lze zbytky vesnice nalézt v okrese Nam Sach. Vesnice vznikla ve 14. století na levém břehu řeky Thai Binh, což přispělo k rychlému rozvoji výroby, protože vodní cesta umožnila rychlý transport surovin po řekách Kinh Thay a Thai Binh. Řeka Thai Binh též výhodně spojovala

²⁷ Jedná se o mnohobarevné keramické předměty.

vesnici s hlavním městem Thang Longem, s městem Pho Hien a s dalšími trhy na severu či na pobřeží. Svého vrcholu dosáhla produkce v 15. a 16. století a upadla v 17. století. K úpadku výrobního centra přispěla občanská válka na konci 16. a na počátku 17. století mezi přívrženci rodu Le a rodu Mac, která měla velký dopad na celý tento region, zatímco jiné dílny, jako Bat Trang a Cay, zůstaly nedotčeny. K úpadku navíc přispěla i změna politiky Číny, která zrušila svá omezení ve sféře obchodu a především vývozu. To vedlo k omezení výroby a mnoho řemeslníků odešlo do jiných center nebo změnilo svou profesi.

Formy keramických předmětů byly velmi rozmanité a vyznačovaly se vyšší kvalitou, než předměty z jiných dílen. Bylo nalezeno množství hrníčků, mnoho typů misek různých velikostí, talíře, keramické krabičky s víkem na uchovávání vápna a vonných olejů na žvýkání betelu, mnoho typů džbánek s modrou dekorací pod glazurou, množství nádob různých forem (např. nádoby hruškovitého tvaru zdobené ptáky, nádoby s vytvarovaným podstavcem, nádoby s motivem tygří hlavy). Časté byly velké kalíšky na nožičkách, nálevky, konvice s víkem a figurální zobrazení zvířat.

Střep se vyráběl z matného hrubého bílého nebo světle šedého jílu. Teploty vypalování byly vysoké a některé předměty lze téměř zařadit do kategorie porcelánu.

Na všechny předměty se nanášela glazura. Charakteristická je především čistě bílá poleva, bílá glazura s dekorací v modré barvě, tmavě zelená, mechově zelená, světle žlutá či zlatá barva. Některé předměty se zdobily dvěma různými polevami. Vnitřek nádoby byl většinou pokryt bílou glazurou a na vnější povrch se nanasla poleva hnědé barvy. Dále se na původní glazuru kreslilo zelenou, červenou a žlutou barvou. Na některých předmětech lze nalézt hnědě malované základy. Tento hnědý matný nátěr se pravděpodobně používal k zabránění spečení předmětů při vypalování. Hnědě malované základy keramických předmětů jsou charakteristické

pro keramické předměty ze 16. a 17. století, kdy se z této původně výrobní techniky stala metoda výzdoby.

Dekoratивní motivy byly rozmanité a zahrnovaly: lotosy a chryzantémy, stylizované lidské postavy, motivy ptáků, ryb a hmyzu. Do středu nádob se často kreslily znaky štěstí, přímosti, učence, květiny, věrnosti, současnosti, vzácnosti, dočasnosti, vznešenosti.

Suroviny a jíly na výrobu glazury se získávaly z dolu na kaolín v Ho Lao (provincie Quang Ninh), který se nacházel asi 30 km severovýchodně od Chu Dau. Kaolín a kvalitní jíly na výrobu předmětů se navíc nacházely na levém břehu řeky Kinh Thay.

Keramika této pece byla velmi žádaná. Z Chu Dau se keramika po řece převážela do hlavního města Thang Longu, do přístavu Van Don a Pho Hien. Velké množství předmětů nacházejících se v kolekcích v jihovýchodní Asii, Austrálii a na západě pochází právě z vesnice Chu Dau. Týká se to především bílomodré keramiky, bílé keramiky s tříbarevným designem, hnědé a seladonové keramiky.

V 15. století dosáhla výroba keramiky ve Vietnamu svého vrcholu, a to i v oblasti vývozu. Keramika se vyvážela nejen do oblasti jihovýchodní Asie, ale i na Střední východ. V Indonésii byly nalezeny malé nádoby na uchovávání léků a mnoho dalších předmětů používaných na dekoraci domu či na nošení jako šperky. Do muslimských zemí se vyvážely servírovací talíře a mísy. V roce 1567 sice Čína opustila svou politiku uzavřených dveří, přesto však některé restriktce stále přetrvávaly. Jednalo se především o zákaz vývozu určitých materiálů a dalšího důležitého zboží do Japonska, což vyústilo pouze v pašování zboží. Od konce 16. století do 30. let 17. století dala japonská vláda povolení obchodním lodím v rámci politiky shuinsen, aby rozvinuly vztahy se zeměmi jihovýchodní Asie za účelem získání čínského zboží přes jinou zemi. Zároveň se očekávalo, že tyto lodě rozvinou

přímý obchod se zeměmi obchodujícími s hedvábím, cukrem, aromatickým zbožím, kořením a keramikou, což vedlo k navázání obchodních styků Japonska a Vietnamu.

V 16. – 17. století se do Japonska vyváželo mnoho předmětů, jejichž poptávka vycházela z japonských čajových obřadů. Do Japonska se vyvážely malé krabičky s víkem, nádoby, misky a vázy. Vietnamští hrnčíři tyto předměty vyráběli většinou na zakázku s tím, že zákazník často dal k dispozici i vzorek požadovaného výrobku. Vietnamské předměty se také často používaly jako vzorky pro výrobu předmětů v pecích v Thajsku. Japonští hrnčíři se též od Vietnamců naučili techniku dekorace talířků motivem květiny nakreslené modrou barvou na dně talířku a kolem ní se pak nakreslil dvojitý kruh v modré barvě světlejšího odstínu.

V roce 1640 si holandská Východoindická společnost založila svou kancelář v Hanoji za účelem nákupu keramiky, kterou pak odvážela do Batavie a do dalších měst v zemích jihovýchodní Asie.

Keramika dynastie Le se též posílala jako tribut do Číny. Jak napsal Nguyen Trai ve své knize Du Dia Chi: „Vesnice Bat Trang vyráběla keramiku; dříve musela vesnice Bat Trang při každé misi do Číny poslat 70 souprav misek a talířů.“²⁸

Za vlády čínské dynastie Čching operovaly síly oponující této vládnoucí dynastii v mnoha oblastech jihovýchodní Asie, především na Tchaj-wanu. V tomto období byl Vietnam osvobozen od čínské konkurence, což se projevilo především v rozvoji ekonomiky a ve značném vývozu zboží, především keramiky. V 15. – 17. století se keramika vyvážela především ze dvou důležitých a proslavených keramických dílen v severním Vietnamu, tj. Bat Trang a Chu Dau. Nejvíce prosperujícími obchodními centry se staly hlavní město Thang Long a město Pho Hien. Svou pozici si však stále udržoval i přístav Van Don. Vietnamská keramika se tak vyvážela do Japonska a do mnoha zemí jihovýchodní Asie, např. na Filipíny a

²⁸ Kolektiv autorů, My thuat thoi Tran, Nha Xuat Ban Van Hoa, Ha Noi, 1977, str.12

Sundské ostrovy. Podle archeologického hlášení japonského profesora Yoji Aoyagi byla vietnamská keramika nalezena na 32 nalezištích v jihovýchodní Asii.²⁹

Na konci 17. století došlo k úpadku výroby keramiky. Keramika už nebyla tak krásná, měla mnohem drobnější tvar a její dekorace nebyla už tak pevná. Úpadek keramiky byl zapříčiněn tím, že export a obchod s vietnamskou keramikou v oblasti jihovýchodní Asie zaznamenal v tomto období značný pokles. To bylo zapříčiněno i tím, že Čína obnovila svou vládu na Tchaj-wanu a upustila od své restriktivní obchodní politiky, což vyústilo v zaplavení trhů v jihovýchodní Asii velkým množstvím kvalitních čínských výrobků, mezi nimiž se nacházely i keramické předměty, kterým vietnamská keramika nebyla schopna konkurovat. Zároveň dochází i k výrazné změně japonské politiky, která vyústila v politiku „zavřených dveří“, jejímž hlavním motivem byla ochrana vzácných přírodních zdrojů (stříbra a zlata) a s tím spojené zvýšení domácí výroby v oblastech zpracování hedvábí, cukru a výroby keramiky.

9. Keramika za dynastie Nguyen

Za vlády dynastie Nguyen pokračuje celkový úpadek keramiky, který započal už za pozdní dynastie Le. Továrny na keramickou výrobu založené vládnoucí dynastií Nguyen vyráběly pouze cihly a střešní tašky, protože nová dynastie přesunula své hlavní sídlo do Hue, kde byla zahájena výstavba císařských paláců. Keramická centra podporovaná panovníkem se nacházela v provinciích Hai Duong, Hung Yen, Bac Ninh, Thanh Hoa, Quang Nam a Dong Nai. Výroba keramických předmětů běžné potřeby zaostávala, protože dvůr stále používal keramiku nashromážděnou předcházejícími dynastiemi, nebo se keramické předměty dovážely z Francie a z Číny. Čínská dovážená keramika byla mylně nazývána Bleus de Hue. Tato keramika pocházela z čínské provincie Ťiang-c' , kde se vyráběla na zakázku na základě vzorků poskytnutých dynastií Nguyen. Produkce domácích pecí a keramických center v Bat Trang, Hai Duong, Tho Ha, Bien Hoa byla oslabena a

²⁹ Tang Ba Hoanh, Gom Chu Dau, Kinh Books, Ha Noi, 2000, str.37

stačila pouze na uspokojení domácí poptávky. K celkovému úpadku přispěla sama vládnoucí dynastie Nguyen, která také značně omezila zahraniční obchod Vietnamu. Z těchto důvodů mnoho keramických center v tomto období upadlo do zapomnění. Slavné dílny Chu Dau, My Xa, Lang Noi a Hop Le (provincie Hai Duong) zastavily výrobu a přestaly téměř existovat.

V 19. století pokračoval trend výroby kobaltově modré keramiky. Nejreprezentativnější keramika pocházela z dílny Bat Trang, která si jako jedna z mála udržela své postavení. Výroba byla podpořena poptávkou všech sociálních vrstev po předmětech denní potřeby, votivních předmětech a cihel pro výstavbu. Jednalo se především o misky, velké nádoby na vodu, čajníky, nádoby na víno, podnosy, malé láhve vyrobené z bílé a krakelované keramiky zdobené obrazy draků nebo roztroušených mraků, vázy na květiny s šedomodrou glazurou zdobené motivy orchidejí, meruňkových stromů, chryzantém a bambusu; kadidelnice, orientální nádoby, podstavce na lampy a svícny se slonovinově žlutou glazurou s kresbami fénixů a draků či bambusu. Poleva měla nejčastěji slonovinově bílou, žlutou, modrou a bílou barvu. Běžné byly i nádoby s hnědou glazurou a modře malovaným designem nebo polychromované předměty. Některé předměty se zdobily metodou uměle popraskané glazury. Motivy byly od počátku vždy velmi rozmanité. Nejběžnější byla tematika čtyř posvátných zvířat (drak, jednorožec, želva, fénix), čtyř ročních období reprezentovaných meruňkou, orchidejí, chryzantémou a bambusem; tři znaky blahobytu (broskev, granátové jablko, citroník), meruňka a ptáček, bambus a vrabec, borovice a jeřáb, borovice a jelen, slon a banánovník, kůň a vrba, lotos a kachna, růže a motýl, větvička s rozkvetlými švestkovými květy, lístky s květy, vlnky, scenérie, osm nesmrtelných, pastevce To Vu, symbol svastiky a znak dlouhověkosti. Bylo nalezeno i devět nádob s nápisem „vyrobena za vlády Gia Longa“.³⁰

³⁰ Vietnamese Ceramics in the Museum of Vietnamese History Ho Chi Minh City, The Museum of Vietnamese History, Ho Chi Minh City, 1998, str.16

Na konci 16. a na počátku 17. století se rozvíjí oblast Bien Hoa - Dong Nai, Ben Nghe - Sai Gon, kde se usadili vietnamští přistěhovalci. V roce 1679 se na ostrově Pho usadili čínští emigranti, kteří si s sebou přinesli tradici výroby keramiky. Číňané a Vietnamci začali vyrábět nový typ keramiky známý též jako keramika Bien Hoa. Prvními výrobky byly předměty určené pro stavební práce, tj. cihly a neglazurované střešní tašky. Pro keramiku z Bien Hoa jsou charakteristické hliněné nádoby na vaření rýže imitující tvar měděných hrnců, hliněné čajníky, plivátka, porcelánové podstavce pod květináče, glazurované předměty jako misky, talíře, vázy, lampy, dekorativní sedátka. Také se zde zhotovovaly sochy do pagod a chrámů. Rané předměty této dílny nebyly dekorované. Běžným způsobem dekorace bylo rytí a vlisování motivů, na které se následně nanesla bílá poleva. Nejběžnější glazura byla barvy zelené a fialové. Tato keramika se pak dekorovala kombinací technik rytí, perforace spojené s nanášením glazury či kresbou.

Další druhy keramiky se vyráběly ve Phu Lang, Que Quyen (severní Vietnam), Bao Vinh (střední Vietnam), Lai Thieu (jižní Vietnam). Tato centra vznikala z důvodu rostoucí poptávky po keramice v tomto století. Značný zájem byl o nádoby, vázy a láhve, kadidelnice s jednoduchou glazurou barvy úhoře. Proslavená byla i keramika z dílny Tho Ha, pro níž byly charakteristické neglazurované předměty z terakoty jako: kadidelnice, vázy zdobené výjevy čtyř nadpřirozených tvorů či čtyř ročních období, nádoby na uhlí, květináče ve tvaru jednorozců, buvolů či žab.

Postupem času však výroba keramických předmětů upadala, což vedlo k zániku mnoha keramických dílen. Hlavními důvody jejich zániku byly:³¹

- 1) Keramické dílny se většinou nacházely na břehu vodních toků kvůli snadnější dopravě, čímž však byly vystaveny permanentnímu nebezpečí záplav.

³¹ Tyto důvody uvádí Thai Ba Van, autor článku „An Outline of the History of Vietnamese Ceramic Art“ (In Vietnamese Studies, 3/1992, str.45-46

- 2) Mistři často tajili tajemství techniky a výroby, které si i většinou odnesli i do hrobu.
- 3) Mnoho pecí bylo zničeno i válečnými konflikty. Podle legendy o zmizení dílny Hop Le (provincie Hai Duong) noví vesničané neznali tajemství výroby, mnoho hrncířů bylo zabito a ti nejlepší byli odvezeni do Číny, aby pracovali pro císařský dvůr.
- 4) Feudální politika pozdních dynastií dávala přednost zemědělství, proto keramika nebyla podporována, ani domácím ani zahraničním trhem, a nemohla se plně rozvinout.

10. Vietnamská keramika ve 20. století

V roce 1903 byla založena Škola výtvarného umění v Bien Hoa. V první polovině 20. století vznikají soukromé pece v Bat Trangu, v Mong Cai, ve Phu Long v Thanh Tri (severní Vietnam), v Quang Nam a v Da Nangu (střední Vietnam) a v Bien Hoa a v Thu Dau Mot (jižní Vietnam). Jejich produkce a vzory se však neměnily, a proto byla některá centra zrušena.

Do severního Vietnamu bylo na počátku 20. století dovezeno technické zařízení z ciziny a byly zahájeny výzkumy porcelánu, jejichž výsledky ale nebyly příliš významné.

Během francouzské koloniální nadvlády nebylo keramice věnováno mnoho pozornosti, byla považována pouze za umělecké řemeslo (řadila se do tzv. art mineur) nikoliv za umění (art majeur). Navíc byla chápána jako podružná ve srovnání s čínským porcelánem.

Po ukončení francouzsko-indočínského konfliktu v roce 1954 vláda nově vzniklého státu soustředila svou pozornost na zachování a obnovení tradičních řemesel, tj. i keramiky. Byla vyvinuta aktivita na zachování tradičních keramických pecí, jako byl Bat Trang, Tho Ha, Huong Canh, Phu Lang... Byla započata i výstavba

nových továren na výrobu keramických výrobků. V roce 1959 byla též založena fakulta keramiky, která spadala pod Institut průmyslového umění. V městě Hai Duong (provincie Hai Hung) byla založena první továrna v zemi na výrobu porcelánu, kde byla ve výrobě uplatněna moderní technologie. Od roku 1965 vzniká v severní části země mnoho továren a družstev v Duong Vong (provincie Hai Hung), Song Huong (provincie Ha Bac), Thanh Ha (provincie Vinh Phu), Hop Thanh (Ha Noi), Viet Hung (Thai Binh), Dong Thanh, Anh Hong (provincie Quang Ninh). V 80. letech byly vyváženy výrobky z továrny Hai Duong do tehdejšího Sovětského svazu, na Kubu, do Polska, Mongolska...

10.1. Keramika dílny Bat Trang

Významnou roli ve výrobě keramiky v dnešním Vietnamu hraje Bat Trang. Podle ústní tradice je vesnice Bat Trang stará 500 let a existuje od doby, kdy se tam ve 13. – 15. století usadili hrnčíři z vesnice Bo Bat (Bach Bat) v provincii Thanh Hoa. Ba Trang poskytoval mnoho výhod pro výrobu keramiky, což umožňovala jeho výhodná pozice na levém břehu Rudé řeky asi 15 km po proudu od hlavního města, které bylo dobrým odbytíštěm zboží. Nezanedbatelnou úlohu též sehrála lehká dostupnost výrobních materiálů, kdy byly jíla a kaolín dováženy z Dong Trieu (provincie Quang Trieu), ale časem byl nahrazen materiálem nacházejícím se v blízkosti města. Živec, křemen, slída a vápenec se dovážely z provincie Vinh Phu a sádra z provincie Thuan Hai. Ze všech oxidů se dovážel pouze kysličník kobaltový. Materiál se skládal ze žlutého jílu z vesnice Dau, který se používal na výrobu kostry předmětu. Dále se užíval na výrobu polevy bílý jíl z Ho Lao a Ho Le (provincie Hai Duong). Bílý jíl se smíchal s popele que, který produkovaly pece Dinh Xa v provincii Nam Ha nebo s popelem Luong z vesnice Luong v provincii Thanh Liem. Také se používal i popel ze stromů mangrovníků z Hai Phongu.

V tomto centru se vyráběly všechny předměty denní potřeby, přičemž nejznámějším výrobkem starého Bat Trangu byla bat dan – levná široká miska

s širokým ústím. Dalšími výrobky byly náboženské a luxusní předměty (kadidelnice, svícný, nádoby). Luxusní výrobky byly výraznější ve tvarech či pevnosti a většinou se skládaly ze dvou nebo tří jednotlivých částí kvůli snadnějšímu transportu.

Kromě porcelánu slonovinové barvy se ve vesnici vyráběly předměty z červeného nebo modrého jílu a polevy vyrobené z měděnky, oxidu železitého a jiných materiálů.

Na malé nádoby (misky a talíře) se užívala technika zvaná ve long. Jedná se o oškrabávání částí talířků a misek, aby se předešlo jejich vzájemnému slepení během vypalování.

Keramika k náboženským účelům se jemně dekorovala a často na ní byly kombinovány prvky malířství a sochařství. Kromě malby modrou barvou se užívala i technika rytí motivů bez glazury, aby se dosáhlo kontrastního efektu způsobeného hrubým vzezřením motivu. Na těchto předmětech se často nachází znaky psané či vyryté pod glazurou. Tyto inskripce udávají jméno umělce, dílny, datum výroby a osoby, která učinila objednávku. Patrony této keramiky bývali často vysoce postavení úředníci a členové aristokracie rodu Mac. Takto značené předměty byly totiž určeny jako dary určené pagodám, obecním svatyním a chrámům. Inskripce na keramice obsahovaly jak mužská, tak i ženská jména a často i jména manželských párů. Tradice zapisování jmen začala v 15. století a rozšířila se za vlády rodu Mac ve Vietnamu.

Bat Trang byl též ovlivněn politickými i ekonomickými změnami, k nimž docházelo v celé jihovýchodní Asii, přesto se mu podařilo udržet si svou pozici. Vesnice si zachovala své výsadní postavení proto, že zásobovala trh užitnými, dekorativními předměty a stavebním zbožím, čímž se podařilo uspokojit poptávku všech společenských vrstev. Vývoz Bat Trangu v 18. a 19. století upadl, přesto si udržel své postavení tradičního výrobního centra.

11. Bibliografie

1. Batala O., *Svět z Hlíny*, Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 1973, str. 205
2. Kolektiv autorů, *Všeobecná encyklopedie*, Diderot, Praha, 1999, str.424
3. Kolektiv autorů, *Ilustrovaný encyklopedický slovník*, Academia, Praha,1980, str. 970
4. Marlow R., *Pottery Making and Decorating*, The Studio Publications, London and New York, 1957, str. 96
5. Hejzlar J., *Vietnamské umění*, Artia, Praha, 1974, str. 279
6. Fraché F.D., *Southeast Asian Ceramics (9th through 17th centuries)*, The Asia Art Society, Washington, 1976, str. 144
7. Huard P., Durand M., *Vietnam – Civilization and Culture*, Ecole Francaise d'Extreme Orient, Ha Noi, 1998, str. 452
8. Crevost Ch., *Conversations sur l'artisanat au Tonkin*, Imprimerie Ngo Bao, Ha Noi, 1938, str.170
9. Bernanose M., *Les Arts Decoratifs au Tonkin*, Paris, 1922, str. 135
10. Nguyen Khac Vien, Le Huy Van, *Arts and Handicrafts of Vietnam*, The gioi publishers, Ha Noi, 1992, str. 84
11. Kolektiv autorů, *Vietnamese Ceramics in the Museum of Vietnamese History Ho Chi Minh City*, the Museum of Vietnamese History, Ho Chi Minh City, 1998, str. 180

12. Phan Huy Le, Nguyen Dinh Chien, Nguyen Quang Ngoc, *Gom Bat Trang The Ky 14 -19 (Bat Trang Ceramics 14th - 19th Centuries)*, Nha Xuat Ban The Gioi publishers, Ha Noi, 1995, str. 209
13. Tang Ba Hoanh, *Gom Chu Dau*, Kinh Books, Ha Noi, 2000, str. 160
14. Cao Trong Phien (Ed.), *Suu tap nghe thuat Viet Nam*, Nha Xuat Ban My thuat, Ha Noi, 2000, str. 48
15. Bao Tang My Thuat Viet Nam, Nha Xuat Ban My thuat, Ha Noi, 2000, str. 95
16. Bui Van Vuong, *Lang nghe thu cong thuyen thong Viet Nam*, Nha Xuat Ban Van Hoa, Ha Noi, 1998
17. Nguyen Quan, *My thuat o lang*, Nha Xuat Ban My Thuat, Ha Noi, 1991, str. 245
18. Pham Quang Vinh, *Dat va lua*, Nha Xuat Ban Kim Dong, 2000, str. 25
19. Phan Dai Doan, Nguyen Quang Ngoc, *Nhung ban tay tai hoa cua cha ong*, Nha Xuat Ban Giao Duc, Ha Noi, 1988, str. 176
20. *Nghe Thuat Gom Viet Nam*, Vien Bao Tang My thuat Viet Nam, Ha Noi, 1976, str. 20
21. Tran Khanh Chuong, *Nghe Thuat Gom Viet Nam*, Nha Xuat Ban My Thuat, Ha Noi, 1990, str. 160
22. Nguyen Duc Nung (Ed.), *My thuat Thoi Ly*, Nha Xuat Ban Van Hoa, Ha Noi, 1973, str. 87

23. Kolektiv autorů, *My Thuat Thoi Tran*, Nha Xuat Ban Van Hoa, Ha Noi, 1997, str. 137
24. Kolektiv autorů, *My Thuat Thoi Le so*, Nha Xuat Ban Van Hoa, Ha Noi, 1978, str.72
25. Kolektiv autorů, *My Thuat Thoi Mac*, Nha Xuat Ban Van Hoa, Ha Noi, 1993, str. 182
26. *Vietnamese Studies*, 3/1992, str. 119